

УДК 32:004:327

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v1.2025.25>**Т. Латковська,**

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

О. Волощук,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри загальнотеоретичної
юриспруденції та прав людини
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ГІБРИДНИХ АГРЕСІЙ НА СОЦІАЛЬНО- ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

Вступ. У сучасну епоху глобалізації та цифрової трансформації міжнародні відносини та соціально-політичні процеси стають усе більш залежними від впливу інформаційних технологій і нових форм гібридної агресії. Ці явища формують нові виклики для глобальної стабільності, змінюючи характер взаємодії між державами та суспільствами, народами та націями. Найбільш небезпечним нині є те, що гібридні агресії, що поєднують військові, економічні, інформаційні та кібернетичні засоби, дозволяють досягати стратегічних цілей без відкритого конфлікту, порушуючи стабільність держав, підриваючи довіру до політичних інституцій і спричиняючи соціальні кризи. У цьому контексті дослідження трансформації соціально-політичних процесів є критично важливим для розуміння сучасних викликів у міжнародних відносинах.

Стан дослідження. Проблематика трансформації соціально-політичних процесів у контексті гібридних агресій та інформаційних технологій активно досліджується як у вітчизняній, так і у зарубіжній доктрині. Проте через відносну новизну та стрімкий розвиток цих явищ, багато аспектів залишаються

недостатньо регламентованими та дискусійними.

У вітчизняній науковій доктрині дослідження таких науковців, як М. Белінська, О. Корольчук, Л. Акімова, С. Лазаренко, В. Ліпкан, Н. Словацька та ряд інших, зосереджені на правових механізмах протидії гібридним загрозам, особливо у контексті військової агресії, інформаційної безпеки та кібернетичних атак. Значна увага при цьому приділяється створенню правового поля для протидії інформаційним маніпуляціям та розробці механізмів захисту державного суверенітету у цифрову епоху.

У зарубіжній науковій доктрині питання гібридних агресій та їх впливу на міжнародні та внутрішньодержавні соціально-політичні процеси також є об'єктом пильної уваги, зокрема таких учених, як Аннабель Гавер, Хабібулла Ібрагім Куре, Шахін Іслам, Харіс Муратидіс, Хані Т. Реда, Ахмед Анвар, Абдулла Н. Махмуд, Зубаїр Тарі тощо. Європейські дослідники акцентують на необхідності модернізації міжнародного права для врахування нових форм агресії, таких як кібератаки та маніпуляції інформаційним простором. У амери-

канській науковій доктрині проблема-тика гібридних агресій розглядається крізь призму національної безпеки. Крім того, американські дослідники активно обговорюють роль приватних корпорацій у забезпеченні інформаційної безпеки, зокрема, щодо боротьби з дезінформацією.

Таким чином, як вітчизняна, так і зарубіжна наукова доктрина визнають актуальність окресленої проблематики, однак обсяги її опрацювання залишаються недостатніми. Існує потреба у подальшому дослідженні цієї сфери та розробці комплексних правових та інших соціальних механізмів, які б відповідали викликам сучасного інформаційного суспільства.

Мета статті полягає у аналізі сучасних соціально-політичних процесів на міжнародній арені через призму впливу інформаційних технологій та гібридних агресій, які змінюють політичну динаміку, впливають на соціальну стабільність та взаємодію між державами у сучасному світі.

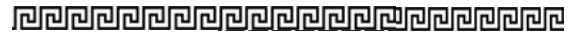
Виклад основного матеріалу. Як відомо, сучасний світ переповнений небезпечними викликами, загрозами та негативними тенденціями і це не тільки стосується появи наддержав з яскраво вираженими авторитарними режимами і їхнього наступального наступу на сталі принципи світоустрою на міжнародному рівні і відповідно на цінності глобального демократичного і ліберального порядку міжнародного співтовариства [1, с. 121], а з інтенсивним розвитком інформаційних технологій. Саме у XXI столітті в цифрову епоху вплив інформаційних технологій на світові соціально-політичні процеси відчувається, як ніколи, і це видно «неозброєним оком». Коли йдеться про позитивні зміни, інтенсивний розвиток науки і техніки і прогресивний розвиток людства, то жодних заперечень чи невдоволень тут не може бути. Однак технології мають не завжди позитивні ефекти і можуть у «руках» тих чи інших суб'єктів слугувати

засобом впливу задля реалізації та досягнення своїх прагматичних цілей, пов'язаних насамперед із встановленням гегемонії на міжнародному рівні, що призводить до порушення міжнародного правопорядку, спокою та нівелювання демократичними цінностями, виробленими протягом тривалого часу людством.

Аналіз геополітичної обстановки на міжнародному рівні останніх десятиліть засвідчує, що крах біполярної системи, не припинив протистояння між Сходом і Заходом, а найголовніше – гонка озброєнь, вдосконалення старих та розробка новітніх форм ведення війни, пошук нових видів зброї стали пріоритетними завданнями для окремих держав. Поширення методик гібридних війн, заснованих на використанні різноманітних засобів та методів, серед яких головним визнано інформаційну війну, стало невід'ємним елементом сучасного світоустрою. Загалом більшість фахівців з проблем гібридної війни, визнаних експертів у цій сфері, схиляються до думки, що завдяки застосуванню інформаційних технологій досягаються головні цілі гібридної війни, оскільки міждержавне протистояння держав в даному разі ведеться із застосуванням так званої інформаційної зброї та найголовніше засобів інформаційно-психологічного впливу на суспільство [8].

Абсолютно без перебільшення доволі потужним інструментом і можливо найнебезпечнішим видом сучасної зброї можна визнати *інформацію* [3, с. 203]. Поширення тих чи інших відомостей певного змісту може сприяти досягненню поставлених цілей. І результати доволі часто досягаються без жодного пострілу, шляхом впливу на свідомість людей. Як це відбувається?

Насамперед, слід визнати те, що сучасні інформаційні технології дають можливість формувати громадську думку через соціальні мережі та ЗМІ. Так, соціальні платформи,

такі як *Facebook*, *Twitter*, *YouTube*, відіграють ключову роль у поширенні інформації. Завдяки алгоритмам рекомендацій фейкові новини та пропагандистські матеріали можуть охоплювати мільйони користувачів за короткий час. Наприклад, під час референдуму щодо *Brexit* значна частина контенту у соцмережах була спрямована на формування страху перед мігрантами через маніпулятивні повідомлення. Через ЗМІ теж чиниться вплив на формування громадської думки на ті чи інші події. Так, викривлення інформації щодо причин та ходу російсько-української війни російськими масмедіа призводить до формування у окремих європейців думки про справедливість намірів рф. Незважаючи на те, що це держава-агресор, яка абсолютно ігнорує усіма принципами та нормами міжнародного права, створюючи хаос та протистояння на міжнародній арені.

Засоби масової інформації та соціальні мережі формують образи, меми та симулякри на глобальному рівні для аудиторії за межами національних кордонів у режимі реального часу [10, с. 67]. Особливу увагу у вивченні впливу ЗМІ на свідомість людей зосереджують на їх електронній формі. Це не просто оцифровані текстові публікації, доступні на корпоративному вебсайті традиційного друкованого видання, а електронна преса, яка має розширені можливості. Вона забезпечує ілюстрацію публікацій не лише фото-, але й відеоматеріалами, надає інтерактивні сервіси, такі як коментування, опитування, додавання власних новин, публікацій, замовлення загальних або тематичних інформаційних розсилок тощо [7, с. 261]. Такий формат значно посилює їхню роль у політичних комунікаціях і процесах, але водночас створює значні загрози.

Як справедливо зазначає Д. Дубов, у системі політичних комунікацій ЗМІ завдяки можливості інтерпретації інформації часто виступають

не тільки каналом, але й джерелом інформації. Вони виконують роль суб'єкта (або псевдосуб'єкта), здатного впливати на легітимізацію та легалізацію як владних структур, так і терористичних угруповань та їхніх лідерів [6, с. 63]. Тобто у сучасному світі, де інформація стала найціннішим ресурсом, контроль над нею та здатність маніпулювати нею стають ключовими елементами ведення гібридної війни. Інформаційні кампанії в цьому контексті активно використовують методи психологічного впливу, спрямовані на викликання страху, невизначеності або розчарування серед населення опонента. Через створення відчуття постійної загрози або небезпеки такі кампанії прагнуть підірвати довіру до урядових інституцій, послабити моральний дух і, як наслідок, знизити здатність до опору [5, с. 55].

Наступний чинником, що суттєво може змінювати та впливати на соціально-політичні процеси на міжнародному рівні, можна визнати *кібератаки*, які використовуються урядами окремих країн як доволі ефективний політичний інструмент.

Останні десятиріччя кібератаки стали ключовим елементом впливу на міжнародні відносини. Наприклад, кібератака на сервери Національного комітету Демократичної партії США у 2016 році мала на меті підірвати довіру до виборчої системи та вплинути на політичний порядок денний країни. Такі атаки часто супроводжуються кампаніями з маніпуляції громадською думкою через вкрадені дані.

Не менш значимими у плані впливу на міжнародні соціально-політичні процеси є *дії окремих держав, спрямованих на інформаційну поляризацію суспільства і знецінення демократичних інститутів*. Інформаційні технології можуть використовуватися для поляризації громадської думки. Використання «ботів» і фейкових облікових записів для розповсюдження дезінформації ство-

рює враження масової підтримки або невдоволення певними питаннями. У результаті такі технології стимулюють протестні настрої або підривають легітимність урядів, а відтак підривають демократичні уклади держав.

Такі негативні кібератаки, дезінформаційні компанії та процеси можуть стати підґрунтям для розширення можливостей авторитарних режимів. Адже авторитарні держави активно використовують інформаційні технології для розширення свого впливу. Наприклад, Китай розробив цифрову інфраструктуру «Великий китайський фаєрвол», яка блокує зовнішню інформацію, але водночас дозволяє використовувати кіберзасоби для втручання в інші країни, як-от через кампанії «цифрової дипломатії» або кібершпигунства. Ще одним прикладом може слугувати гібридна війна в Україні. Від початку агресії проти України росія використовувала інформаційні технології для маніпуляцій у медіа, кібернападів на українську інфраструктуру та створення фальшивих новин для міжнародної аудиторії. Такі дії спрямовані на розкол як у середині українського суспільства, так і між Україною та її західними партнерами.

Враховуючи наведене, постійні виклики і загрози зі сторони потужних сучасних держав, інтенсивно використовуваними гібридні методи та високорозвинені інформаційні технології, можна погодитись із такими дослідниками, як Зінов'єв А. А., Дугін А. Г. та Коровін В. М., які стверджують, що нова глобальна війна вже триває [4]. Ця війна, хоча й не оголошена офіційно та прихована від широкої громадськості, спричиняє глибокі зміни в балансі сил на міжнародній арені і чинить суттєвий негативний вплив на соціально-політичні процеси. І важливо розуміти, що феномен прихованої війни став можливим саме завдяки розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Світовий досвід

демонструє, що пряма агресія більше не є єдиним інструментом для досягнення домінування. У зв'язку з цим сучасна наука дедалі більше зосереджується на дослідженні непрямих форм протистояння, зокрема інформаційних війн [9, с. 77].

Безперечно, слід визнати, що застосування методик гібридних агресій та інформаційних технологій створюють небезпеку для існування демократії. Ігнорування та зневага загальнолюдськими демократичними принципами і цінностями нашої цивілізації може стати причиною знищення або вимирання окремих націй. Тобто такі процеси можуть призвести до того, що окремі держави виявляться неспроможними зберегти свою національну ідентичність і можуть зникнути з політичної арени світу. Основним інструментом таких змін є гібридні дії авторитарних світових сил, спрямовані на підірив і, за можливості, злам глобального демократичного порядку. Виходячи із вищенаведеного можна стверджувати, що в основі цих дій лежить поєднання таких складових:

а) *інформаційні спецоперації* – через поширення неправдивої інформації, фейкових інформаційних наративів з елементами навіювання на свідомість людей та проведення пропаганди відбувається заперечення універсальності демократичних і ліберальних цінностей, дискредитація демократичних принципів у політичному та суспільному дискурсі, що є власне основними цілями таких операцій;

б) *кібератаки* – ефективний політичний інструмент, який направлений на підірив довіри передусім до виборчої системи та вплив на політичний порядок денний демократичних країн через маніпуляцію громадською думкою через вкрадені дані;

в) *біполяризація суспільства та розхитування внутрішніх демократичних інститутів* – такі процеси відбуваються шляхом підтримки популістських сил, спрямованих на

підрив суспільної довіри до демократії, послаблення ефективності її інститутів, а також зростання заангажованості ЗМІ на тлі ослаблення незалежної журналістики;

г) *силові агресивні дії* (як крайній варіант і як наслідок застосування гібридних технологій ведення війни (прикладом можуть слугувати події 2014 р. в Україні, які розпочалися із гібридної агресії, а в 2022 році перейшли в активну фазу – відбулось повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України, що вже можна кваліфікувати як класичну форму війни) – такі дії супроводжуються використанням проксі-сил, відкритих протестів, відторгненням територій, зміною державних кордонів, зокрема через збройну агресію, що може бути як завершальним елементом гібридної тактики, так і додатковим засобом у разі неефективності попередніх дій. Знову ж таки прикладом такої стратегії є гібридні дії російської федерації. Антиєвропейські меседжі, спрямовані на підрив єдності Європейського Союзу, вписуються у зазначені складові: перша та друга використовуються на теренах ЄС, а третя – у відношенні до України, що включає підрив її європейських прагнень [2, с. 193–194].

Відтак можна стверджувати про вагомий роль інформаційних технологій у глобальному вимірі, які є одночасно рушійною силою багатьох позитивних змін, з однієї сторони, а з іншої – невід’ємним елементом сучасних агресивних війн гібридного характеру.

Саме високорозвинені інформаційні технології, говорячи про окреслену проблематику, найбільш інтенсивно чинять вплив на сучасні соціально-політичні процеси на міжнародній арені, значно розширяючи можливість для гібридних дій. Зокрема, штучний інтелект дозволяє створювати *deepfake*, які використовуються для компрометації політичних лідерів, мережі ботів активно впливають на

тенденції у соціальних мережах, формуючи фейкову популярність певних ідей, а блокчейн-технології застосовуються для відмивання коштів у рамках гібридних економічних операцій. Прimitно, що гібридна агресія передбачає використання різноманітних стратегій для досягнення геополітичних цілей без явного оголошення війни і її ключовим елементом, як відмічають абсолютно усі дослідники окресленої проблематики, є неодмінно інформаційні технології, які забезпечують: маніпуляцію інформаційним простором (поширення дезінформації, створення та посилення фейкових новин, формування суспільних настроїв); цільові кібератаки (злом урядових і корпоративних мереж, вплив на вибори, атаки на критичну інфраструктуру); соціальну інженерію (використання соціальних платформ для поляризації суспільства, створення умов для конфліктів).

На підставі викладеного можна окреслити основні шляхи протидії інформаційно-технологічним гібридним загрозам на міжнародній арені, які чинять суттєвий вплив на сучасні соціально-політичні процеси: (1) забезпечення кібербезпеки внаслідок максимальної регуляції використання інформаційного простору в рамках національних правових систем, тобто захист державних і приватних інформаційних систем має стати основним завданням; (2) підвищення медіаграмотності, тобто навчання населення основам критичного мислення та розпізнавання дезінформації, що допомагатиме зменшити вплив маніпуляцій; (3) налагодження тісного міжнародного співробітництва на універсальному та регіональних рівнях, що означає, передусім, те, що держави мають об’єднувати зусилля для боротьби з кіберзагрозами та дезінформацією (наприклад, ініціатива НАТО у сфері кібербезпеки є прикладом колективної протидії гібридним атакам; (4) боротьба та викорінення із демократичних альянсів держав,

які пропагують авторитарні і антиліберальні тенденції або ж встановлюють такі режими; (5) відстоювання демократичних цінностей, неухильне дотримання норм міжнародного права та підсилювання впливу міжнародних інституцій.

Разом з цим потрібно визнати, що головною перешкодою на шляху до ефективної та результативної протидії існуючим викликам і загрозам є внутрішня криза взаємин, яка відбувається у середині конгломерату країн так званої сталої демократії. Мається на увазі ситуація, де вони замість об'єднання зусиль і згуртування навколо спільних цінностей, вироблення спільного і збалансованого плану дій, займаються з'ясуванням стосунки між собою. Зокрема, як приклад можна навести проблему витрат на оборону всередині НАТО і особливо питання створення так званих окремих збройних сил єдиної Європи [2, с. 196].

Висновки. Отже, на підставі наведеного можна стверджувати, що в цифрову епоху у сучасному глобалізованому світі інформаційні технології стали ключовим інструментом у гібридних агресіях, змінюючи соціально-політичні процеси на міжнародній арені. Вони дозволяють проводити маніпуляції без прямого застосування сили, впливати на громадську думку та дестабілізувати уряди. Безумовно, протидія таким загрозам вимагає комплексних заходів, що поєднують технологічний захист, освітні ініціативи та міжнародну співпрацю.

Стаття присвячена аналізу сучасних проблем світоустрою, змінам у соціально-політичних процесах на міжнародному рівні, які відбуваються під впливом гібридних агресій та інформаційних технологій. З'ясовано, що завдяки застосуванню інформаційних технологій під час гібридної агресії окремим акторам міжнародних відносин вдається реалізувати свої

прагматичні цілі щодо встановлення гегемонії на міжнародному рівні. Це чинить негативний вплив на усі соціально-політичні процеси на міжнародній арені: відбувається порушення норм і принципів міжнародного права, нівелювання загальнолюдськими цінностями та базовими засадами демократії, виробленими протягом тривалого часу людством. Доведено, що основними інструментами, через які провокуються такі зміни є: інформаційні спецоперації, кібератаки, біполяризація суспільства та розхитування внутрішніх демократичних інститутів, силові агресивні дії. Запропоновано шляхи протидії інформаційно-технологічним гібридним загрозам: забезпечення кібербезпеки внаслідок макросимальної регуляції використання інформаційного простору в рамках національних правових систем; підвищення медіаграмотності; налагодження тісного міжнародного співробітництва на універсальному та регіональних рівнях; боротьба та викорінення із демократичних альянсів держав з авторитарними і антиліберальними орієнтирами або тих, які встановлюють такі режими; відстоювання демократичних цінностей, неухильне дотримання норм міжнародного права та підсилювання впливу міжнародних інституцій. Зроблено висновок, що в цифрову епоху у сучасному глобалізованому світі інформаційні технології стали ключовим інструментом у гібридних агресіях, змінюючи соціально-політичні процеси на міжнародній арені, протидія таким загрозам вимагає комплексних заходів, що поєднують технологічний захист, освітні ініціативи та міжнародну співпрацю.

Ключові слова: соціально-політичні процеси, гібридна агресія, інформаційні технології, інформаційна війна, міжнародне право, міжнародна політика, міжнародні відносини.

Latkovska T., Voloshchuk O., The impact of information technologies and hybrid aggressions on socio-political processes in the international arena

The article is devoted to the analysis of modern problems of the world order, changes in socio-political processes at the international level, which occur under the influence of hybrid aggressions and information technologies. It was found that due to the use of information technologies during hybrid aggression, individual actors of international relations manage to realize their pragmatic goals of establishing hegemony at the international level. This has a negative impact on all socio-political processes in the international arena: there is a violation of the norms and principles of international law, the leveling of universal human values and basic principles of democracy, developed by humanity over a long time. It is proved that the main tools through which such changes are provoked are: information special operations, cyberattacks, bipolarization of society and the weakening of internal democratic institutions, forceful aggressive actions. Ways of countering information-technological hybrid threats are proposed: ensuring cybersecurity as a result of maximum regulation of the use of information space within the framework of national legal systems; increasing media literacy; establishing close international cooperation at the universal and regional levels; combating and uprooting from democratic alliances states with authoritarian and illiberal orientations or those that establish such regimes; upholding democratic values, strict adherence to the norms of international law and strengthening the influence of international institutions. It is concluded that in the digital era in the modern globalized world, information technologies have become a key tool in hybrid aggressions, changing socio-political processes in the international arena, countering such threats requires comprehensive measures that combine technological protection, edu-

cational initiatives and international cooperation.

Key words: socio-political processes, hybrid aggression, information technologies, information warfare, international law, international politics, international relations.

Література:

1. Барановський Ф. Проблеми виникнення та існування міжнародних конфліктів як загроза глобальному демократичному процесу та ліберальному порядку. Політичні трансформації сучасного суспільства: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24 лютого 2022 р.). Полтава: ПДАУ, 2022. С. 121-124.
2. Барановський Ф. Спільність викликів і загроз сучасному світовому демократичному та ліберальному порядку і європейській інтеграції України. Політичні трансформації сучасного суспільства: колективна монографія / за наук. редакцією Т. Шаравари. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 216 с. С. 192-197.
3. Беленчук І.В. Фейки та їх використання російськими масмедіа в умовах інформаційної війни. Магістерські студії. Херсон: ХДУ, 2021. Вип. 21. С. 203–205.
4. Горбуліна В.П. Світова гібридна війна: український фронт. Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
5. Гуцуляк Д.М. Роль інформаційно-медійних технологій як інструменту гібридної війни. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 35 (74). № 3. 2024. Частина 2. С. 52-58.
6. Дубов Д. Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікацій. Політичний менеджмент. 2007. № 1. С. 57–65.
7. Мудрак Л. Конвергентні медіа як наукова категорія та суб'єкт інформаційного простору. Вісник Національної академії державного управління. 2013. Вип. 2. С. 256–267. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2013-2-34.pdf>
8. Особливості застосування інформаційних технологій у гібридній війні. Мережеві війни як феномен інформаційного суспільства. URL: <https://sidcon.com.ua/tpost/800bvrty91-osoblivost-zastosuvannya-informatsinih-te>
9. Проноза І.І. Інформаційна війна: сутність та особливості прояву. Актуальні проблеми політики. 2018. Вип. 61. С. 76-84.
10. Скибун О.Ж. Трансформація традиційних політичних інститутів та процесів під впливом нової цифрової реальності. Регіональні студії. 2020. № 23. С. 65-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regst_2020_23_14

